

Láng Zsolt: Bestiárium Transylvaniæ IV. – A föld állatai / Ló

A róka utolsó sóhaja nem az utolsó volt. Az utolsó az volt, amivel kifújta magából az életet. Ez a sóhaj másfelé haladt, mint a többi. Megkereste a leghosszabb járatot, mert szüksége volt arra, hogy hosszú távot befutva elaléljon, s a végén belevesszen a porózusan szerteágazó semmibe.

A régi folyómeder helyén hatalmas üreg húzódott, ott bolyongott sokáig. Amikor a tizennyolcadik század elején betemették a kiürült árkot, akkor a Magyar utca végéből fuvarozták a földet, ott pedig igen agyagos volt a talaj. Így amikor a város háztartásaiból hetekig hordott szemét és törmelék összelappadt, a megszilárdult agyagkéreg nem követte. Csarnoknyi üregek és zezzugos járatok keletkeztek, három-négy-öt méterre a felszín alatt. Földalatti vasutat lehetett volna olcsón építeni. Soha semmi baj nem történt; a házak közül egyetlenegy nyelt el a beomlott járat, de azt is az árvízre fogták; ki emlékezett már a régi mederre?! Senki meg nem hallhatta a róka lassan végiglengő halálsikolyát. Egyvalaki azonban mégis felrezzent rá. Mert ott élt a kéreg alatt. Mint árnyék a falon, elsiklott mellette a sikoly, és felemelte fejét. Többnyire csak kaparászott, ennivaló után kutatva, már ami a föld alatt nőtt: gyökerek, gombák és a behajigált törmelékek között sarjadó, fehér meztelen csigához hasonlatos lápi zuzmó után. Nemigen látott már, nem érdekelte a felszín sem, nem száguldozott a lankákon. Szügye behorpadt, lábai elvékonyodtak. Ha kibotorkál a felszínre, kevesen mondták volna róla, hogy ló. Annak idején a Digeztorban lehetett látni efféléket, megszeglett téridő-tengelyről lecsorgó testükkel. A róka néma sikolya ellebegett mellette: erre felemelte szomorú fejét, és énekelni kezdett. Máskor is dalra fakadt, ám soha ennyire kitartóan, ilyen hosszan nem dalolt. Zengtek, csengtek és bongtak a csarnokok és egybenyíló termek.

Mintha népes fiúkórus harsogott volna. (...)

De a ló honnan érkezett? Ő is a csillagokkal áll rokonságban? Talán mégsem onnan került a föld alá.

Amikor Bori egyszer a volt Honvéd, újabban Unirii utcában egy jegenye törzsére simította arcát, a kéreg alól énekszó hallatszott. Nem beszélt róla senkinek. Még gyerek volt, óvodás. Aztán évekre rá, amikor elment megnézni, hogy valóban lebontották-e a Kőasztal vendéglőt, ahova vasárnap délutánonként

gyakran küldte nagyapja cigarettáért, borért, s ahol unokatestvéreivel először látott halottat (a fal mellett a járdán feküdt, öregasszony, kiterítve, kendője lecsúsztatva a fejről, arca mint a viasz), újra meghallotta a fa gyökerei közül kiszüremplő hangokat. Nem hallucinált.

Azt is a gyerekkorában hallotta Irénkétől, az utcasarki örökös Irénkétől, hogy él egy ló a föld alatt. Úgyhogy rögtön arra gondolt, ez mégiscsak az a ló lehet, az a földalatti ló. Egyébként Irénke azt is hajszálpontosan megmondta, hogy lesz-e eső a következő huszonnégy órában, meg hogy Gyula bácsit három nap múlva az utcasarkon elgázolja egy teherautó (szerencsére nem halt bele). Az egész Mátyás király utca figyelt a szavára. Kár, hogy olyan fiatalon meghalt. Sajnos, a huszonegyes kromoszóma rendellenessége nem gyógyítható. Feladat: majd ha kutatóorvos lesz, a Down-kór triszómiájának is megtalálja az ellenszerét. A transzlokációs esetekben volna is esélye rá, hiszen – de nem akarja elkiabálni.

Azt képzelte, nagyapja lova, Dóra az. Visszatért a háborúból. A föld alatt lopakodott vissza, és most keresi a kijáratot. Vagy nem a kijáratot keresi, hanem azért bujdokol odalent, mert nem volt hova visszamennie. Nagyapja házat teljesen széthordták. (...)

Bolyongott napokig, hátha helyreáll a rend, fellapátolják a sarat, kicsinosítják a házat. A Céldombig lefutó kertekben kószált az őszi ködök leple alatt, aztán eltűnt, elnyelte a föld.

A föld alatt másképp telik az idő. Nem járnak az órák.

Néhány évig a nagyapja is csak kísértett. Ő sem bírt otthon ülni, a csípős disznószagban tocsogni. A foghíjas kerítésen átbújva, messze, a város határán túl kerengett. Vagy csak ült a kertben, a diófa alatt, és cigarettázott.

Ott ült akkor is, amikor a ködből előbukkant a lova; kilépett a ködből, felnyerített, és odarohant hozzá. Nagyapja megölelte, de aztán máris ellökte magától, sőt ököllel verte. Takarodj, sziszegte, takarodj. Vagy nem is ezt sziszegte, mert annyira felindult volt, hogy nem jött ki érthető szó a torkán. Mi tagadás, magából kivetkezve rúgta, csépelte, míg a ló eltűnt, és soha vissza nem tért.

Leszegett fejjel, megtört nyakkal, földig érő orral botorkált ki a folyópartra. Ha ismerte volna az öngyilkosság fogalmát, beleveti magát a vízbe, és ha ösztönei működnek is egy darabig, előbb-utóbb elerőtlenekedik, elsüllyed. Talán ilyesmi

járt a fejében, amikor hirtelen körbevették. Négyen voltak. Elmenekülhetett volna, könnyedén átszökkenhetett volna fölöttük. Vagy ha két lábra ágaskodik, mellső patái szikrázásával elijeszti támadóit. Ám teljesen lebénult, megdermedt, és hagyta, hogy elvezessék.

Ám ha így történt volna, akkor nem énekelhetne a föld alatt. Ha elfogták volna, akkor megeszik vagy eladják. Ha megeszik, tiszta sor, ha eladják, bizonyára újra felbukkan. Mert a ló mindent megbocsát. Csak ha halálra veri, akkor nem tér vissza gazdájához.

Nem, mégsem Dóra az. Talán sokkal régebbi idők óta él lent. Rákóczi fejedelem legendás lova lehet. A fejedelem legszebb lovának tartották, ő mégis lemondott róla, Károlynak ajándékozta, hogy megnyerje magának a grófot, aki szegrvélvéről rokona is volt. A főparancsnoki kinevezéssel együtt adta át neki ajándékát. Micsoda ló, igazi paripa, Zohunai Gáspártól vásárolta hatvan aranyért. Károlyi Sándor máris átült rá, és onnantól azon mutatkozott a csatatereken meg a csaták utáni parádékon. Ám miután megkötötte Pálffyval a békét, a ló lelökte magáról, ezért a lónak vesznie kellett. Valahogy elmenekült a pecérek elől, utoljára a kaplonyi dombok között látták. Igen, ez a ló lehet a különös énekes.

Dolgozat lett belőle, magyarórai fogalmazás. Dezsőnek tetszett, felolvastatta. Lelkesen méltatta a romantikára oly jellemző líraiságát, töredékességét, festői monumentalitását.

– Miközben hallgattam, a romantikus Caspar David Friedrich képeit láttam magam előtt. Emlékeztek, tavaly behoztam egy albumot is, az Álmodó vagy a Szivárvány című képek kitűnően illenek Bori elbeszéléséhez.

A fölolvastatást követő szokásos megbeszélésen mégsem a stílusról folyt a szó. Az osztály azt kezdte találgatni, hogy miképpen kerülhetett a ló a föld alá, illetve mennyi a reális esélye annak, hogy ott megmaradjon. Meddig képes élni a sajátos körülmények között?

– Reálisan nem létezhet – ítélkezett Schlieman Imre.

– A ló jól tűri az éhséget – mondta Sebe. – Ostromok alatt mindig a lovak bírták a legtovább.

Lukács Sanyi emelkedett fel a padból. (...)

– A tisztaságot szereti a ló leginkább, koszos ló nem él sokáig. A bányalovaknak kiszűrik a szemüket, hogy ne láthassák, milyen körülmények között kell élniük.

Sebe nem viselte el, ha valaki többet tudott, mint ő.

– Nem szűrik ki. Sőt, megnő a szemük, hogy jobban lássanak.

Paradicsomszemű bányalovak, Constantin Meunier öntötte bronzba. Talán nem ismered?

– Sajnos nem ismerem Mönié, ha jól ejtem, egyetlen sobrát sem, de közlelől láttam igazi lovakat. Bányalovat is. A szomszéd faluban működik a turci szénbánya, ott a racionális energiafelhasználás dekrétje óta újra lovak húzzák a csilléket.

– Rendelete – javította ki Sebe kicsinyesen.

– Számomra – szólalt meg Bereczki Tomi – nagyobb kérdés az éneklés mikéntje. Alkalmas-e a ló légzőberendezése, hangképzésre szolgáló szerveivel egyetemben, arra, hogy énekhangot kiadva, tetszőleges dallamsort formáljon.

(...) Sanyi lendületbe jött:

– A ló leggyakrabban akkor nyerít, ha éhes, és még nem etették meg. Nagyon jó az időérzéke, öt perccel az etetési idő lejártával türelmetlenkedni kezd. Pontosan jár a belső órája. És mivel kitartó, addig nyerít, amíg meg nem kapja, ami neki jár. Ha nem éhes, hanem szomjas, azt másféle nyerítéssel hozza gazdája tudomására. Más a csödör nyerítése, más a kancáé. Amikor társaival beszélget, azt is másféle hangon teszi, azon belül pedig másképp kint a mezőn, másképp a szekér elé fogva. Igaz, olyankor ritkán nyerít, már csak a zabla miatt is, amit a szájába akasztanak.

– Az irodalom nem zootechnika – jegyezte meg Sebe.

– Akkor sem írhatz marhaságot.

A gyakorlatiasság apostola, Schlieman szólalt meg ismét.

– Meg kellene győződni, hogy valóban ott van-e az a ló, ahogy a fogalmazás állítja. Ki kellene bányászni.